

Cincér

DUNAVIRÁG VÍZIBUSZ

- ismerd meg a vizek élővilágát!

- **20 éves**
a Tápió-Hajta
Vidéke TK

- *Amikor*
kivirágzik a Duna

*Az év
fajai
2018-ban*

1

Az év fajai
2018

2

20 éves a Tápió-Hajta
Vidéke Tájvédelmi Körzet

4

Programajánló

6

Vízibusz – ismerd meg
a vizek élővilágát!

tartalom

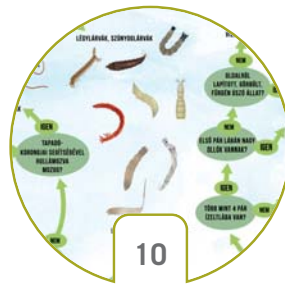
8

Amikor kivirágzik
a Duna

9

Mit fogott
a szűrőtök?

10

Vízvilág
határozó

11

Cincér Kázmér

12

Emlékérem Kiss Péter
kollégánknak

12

Parázs diadala

13

Akadálymentes
égbolt

Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság

1. Hiúz Ház
(Királyréti Erdei Iskola
és Látogatóközpont)
Királyréti tanösvény
2. Pál-völgyi és
Mátyás-hegyi-barlang,
Budapest
3. Szemlő-hegyi-barlang,
Budapest
4. Alcsúti Arborétum,
Alcsútdoboz
5. Dinnyési-fertő és
Madárdal tanösvény,
Dinnyés
6. Ócsai Tájház, Selyem-
réti és Turján tan-
ösvény, Ócsa
7. Kőkörcsin Ház és
Strázsa-hegyi tanösvény,
Esztergom
8. Pili Len Látogató-
központ, Jági és
Nagyszénás tanösvény,
Piliszentiván.

Kiadja: Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
Felelős kiadó: Fűri András igazgató
Budapest, 2018

Szerkesztő: Előd Réka, Lichter Katalin
Címlapon: Bérces Sándor: laposhasú acsa
További fotók készítői: Ambrus András,
Bérces Sándor, Csonka Péter, Halász Antal,
Halpern Bálint, Kalotás Zsolt, Katkó Blanka,
Kézdy Pál, Novák Adrián Potyó Imre,
Takács András Attila, Vidra Tamás,
DINPI archívum
Illusztráció: Kiss Maja
Nyomdai munkák: Kőménymag Kft.

*A lapszám megjelenését „A víz, mint élettér és
erőforrásról szóló képzés a Karlsruhe-i Pedagógiai
Főiskolán (Németország) és a DINPI mobil Aqua-
laborban (Magyarország)” című, DBU AZ-31620
azonosító számú pályázat támogatta.*

*Ingyenes terjesztésű kiadvány, mely környezetbarát,
újrahasznosított papírra készült.*

Az év madara:

Vándorsólyom (*Falco peregrinus*)

A vándorsólyom világszerte elterjedt ragadozómadár. Zuhanórepülés közben elérheti a 320 km/órás sebességet is, amivel kiérdemli a föld leggyorsabb állata címet. Állománya a (mára már betiltott) növényvédő szerek túlzott használata miatt a 60-as években összeomlott. Magyarországon 1964 és 1997 között egyetlen pár sem költött. Az újbóli megtelepedés 20. évfordulója alkalmából választották idén az Év Madarává.

Az év gombája:

Közönséges süngomba (*Hericium erinaceus*)

Elnevezését a nyeletlen termőtestét borító sűrű, lecsüngő kis tüskékkel érdemelte ki. Az őszi hónapok során lehet vele találkozni háborítatlan, üde tölgy- és bükkerdőkben. Mind élőfán, mind holtfán megél. Ehető gomba, a kínai gyógyászatban nyugtatónak és memóriajavítóként alkalmazzák. Magyarországon védett, természetvédelmi értéke 5000 Ft. Gyűjtése tilos!

Az év rovara:

Óriás szitakötő (*Anax imperator*)

Hazánk legnagyobb szitakötője, nevét az akár 10 cm-t is elérő szárnyfesztávolságával érdemelte ki. Szárnyait képes külön-külön mozgatni, így nem csak előre, de hátrafelé is repül, sőt egyhelyben is tud lebegni. A kifejlett rovar a levegőben ejti el áldozatait, a lárvák pedig a vizek vérmes ragadozói.

Az év hala:

Balin (*Aspius aspius*)

Hazánkban őshonos, Európa-szerte elterjedt ragadozó halfaj. A pontyfélék családjának tagja. Magyarország nagyobb folyóiban és állóvizeiben gyakori fajnak számít, de nem akad horogra gyakran, mivel állományai a nyílt vizekben szétoszlanak.

Az év emlőse:

Nyugati földikutya (*Nannospalax leucodon*)

A földikutya föld alatti járatokban él, gumókkal, gyökerekkel táplálkozó rágcsáló. Teljesen vak, a föld alatt kítűnő szaglása és hallása segítségével tájékozódik. A legelőterületek szántóvá alakítása szűkítette be életterületét, így mára a kihalás szélére került. Fokozottan védett, természetvédelmi értéke 1 000 000 Ft.

Az év hullője:

Elevenszülő gyík (*Zootoca vivipara vivipara*)

Ez a hűvös, nedves élőhelyeket kedvelő hulló a jégkorszak idejéből fennmaradt, úgynevezett reliktum faj. Neve a szaporodási stratégiájára utal (elevenszülés), ami szintén a hideg klímához való alkalmazkodás során alakult ki. Ma az Alföld hűvösebb mocsár- és lápvidékein él. Fokozottan védett, természetvédelmi értéke 100 000 Ft.

Az év fája:

Virágos kőris (*Fraxinus ornus*)

A mészkő- és dolomittelepítőken kialakult karsztbokorerdők egyik leggyakoribb fafaja, mely nevét feltűnő és nagyon illatos virágairól kapta. Magyarország az elterjedésének északi határterülete, de az éghajlatváltozás következtében várhatóan terjedni fog észak felé, így a globális felmelegedés egy potenciális jelzője is.

Az év vadvirága:

Kornistárnics (*Gentiana pneumonanthe*)

A kiszáradó láprétek látványos növénye, mely nyár közepétől őszi elejéig bontja jellegzetes, enciánkék virágait. A tárnicsok keserűanyagokat tartalmaznak, melyek elveszik a legelő állatok kedvét a fogyasztásuktól. Védett, természetvédelmi értéke 10 000 Ft.

20 ÉVES A TÁPIÓ-HAJTA VIDÉKE TÁJVÉDELMI KÖRZET

Húsz év alatt rengeteg víz lefolyt a Tápión és a Hajtán is. Sokan talán még nem is hallottak erről a két, inkább pataknak nevezhető vízfolyásról, melyek a Tápió-vidék fő ütőerét jelentik. Annak a vidéknek, mely hiába fekszik Budapesttől alig ötven kilométerre, állat- és növényzeti ritkaságai évtizedekig rejtve maradtak még a szakemberek előtt is. Az itt megbújó természeti értékeket csak a nyolcvanas évek táján kezdték feltárni, akkor azonban sorra kerültek elő a jó állapotú élőhelyek és az ezekhez kötődő sok-sok védett faj. Hamarosan kiderült, hogy e páratlan természeti örökség hosszú távú megőrzése nem képzelhető el egy nagyobb, országos jelentőségű védett természeti terület létrehozása nélkül. Hosszú egyeztetéseket követően így alakult meg 1998-ban – immár húsz esztendeje – a Tápió-Hajta Vidéke Tájvédelmi Körzet.

Végtelen változatosság

Mitől is különleges a Tápió-vidék, mitől is sajátos ez a szét-szabdalt, tucatnyi részterületből álló Tájvédelmi Körzet? Akár északról délre, akár keletről nyugatra haladva szeljük át e vidéket, meglepődve tapasztaljuk, hogy alföldi mércével mérve igen változatos a tájkép. Lankás löszdombok simulnak bele kiterjedt mocsár-és láprétekbe, melyekből meredek homokbuckák emelkednek ki, majd ezeket magunk mögött hagyva kiterjedt szikes pusztákra érkezünk, melyek legmélyebb részein mocsarak vize csillog. Egymás közelében, sokszor egymás átmenetében találunk nagyon eltérő élőhelytípusokat. Mindezt egy alig húsz kilométeres körön belül.

Nyílt homoki gyepek ritkasága, a homoki nőszirm

Hazánk egyik legnagyobb fátyolos nőszirm állománya itt él

Fattyúszerkő fiókák

Ma már több helyen is fészkel a nagy kócsag

Értékek és veszélyek

Nem csoda, hogy ehhez az élőhelyi forgataghoz rengeteg védett növény- és állatfaj kötődik. Nézzünk néhány igazi különlegességet! Itt található az Északi-középhegység legdélebbi leánykőkörörcsin-előfordulása, a selymes peremizs egyetlen, Alföldön ismert állománya, de a Tiszától nyugatra eddig nem jelzett sziki lórom is több helyen előkerült. Ezen a vidéken írtak le először a kutatók számos, hazánkból korábban nem ismert lepkefajt, mint amilyen a láprétekhez kötődő, furcsa életmódú és nevű vérfű-fúrómoly. A Felső-Tápióban egymás mellett fordul elő a gyors folyású hegyi patakokat kedvelő kövicsík és az inkább állóvizekre jellemző lápi póc. A Hajta-menti nádasok nyílt vizű részein májustól seregesen repülnek a lápi szitakötők, de itt él a jégkorszaki maradványfajnak tekintett elevenszülő gyík is. Van olyan része a Tájvédelmi Körzetnek, ahol egy éjszakai túra során egyszerre hallhatjuk a harisok, a pettyes vízcicsibék és a füleskuvikok jellegzetes hangját. Barangolásaink során nagy-nagy szerencsével akár az igen ritka molnárgörénnyel is összefuthatunk. A sort persze hosszasan lehetne folytatni.....

Magyar szürkemaráhák a nagykatái Nyík-réten

A Tájvédelmi Körzet megalakulásakor ezekre a fajgazdag életközösségekre sok veszély leselkedett. Ezek egyike a legelő állatok számának drasztikus csökkenése, aminek következtében a gyepterületek gyors leromlásnak indultak. Ennek orvoslására a 2000-es évek elején Igazgatóságunk egy magyar szürkemaráhából álló gulyát hozott létre, mely gulyának azóta is feladata a Nagykata határában elterülő, egyedülálló élővilágú Nyík-rét fenntartása. A másik, talán még ennél is nagyobb probléma a vizes élőhelyek fokozatos kiszáradása. Ezért először a közel ezerhektáros Hajta-menti mocsarak rekonstrukciója történt meg, melynek során zsilipek és duzzasztók építésével sikerült helyreállítani az eredeti vízállapotokat. Végül meg kell említeni a homoki élőhelyeket fenyegető, idegenhonos növények – elsősorban a szíriai selyemkóró és a fehér akác – terjedését, melyekkel szemben egy most induló európai uniós pályázat segítségével vesszük fel a harcot már ettől az évtől kezdve.

Ismeretterjesztés első kézből

A természetvédelmi munka azonban mit sem ér, ha szépségeit, nehézségeit nem ismertetjük meg az itt lakókkal vagy a távolabbról érkező vendégekkel. Ezt a célt szolgálják az Igazgatóság helyben szervezett programjai, melyek közül első helyen kell említeni a másfél évtizedes múltú visszatekintő farmosi békamentést. A 311-es út mentén kora tavasszal felállított, másfél kilométer hosszú békaterelő kerítés és a mellette leásott vödörccsapdák segítségével eddig már sok tízezer kétéltűt mentettek meg a résztvevők, akiknek száma évente már meghaladja az ezer főt. Hasonlóan népszerű az immár hagyományosnak tekinthető, minden márciusban megrendezett farmosi Békamentő – Gólyaváró Családi Napunk, amely változatos programokkal várja az érdeklődőket. A helyi önkormányzatokkal közösen kialakított tanösvényeken akár önállóan is megismerkedhetünk a Tápió-vidék látnivalóival, előre egyeztetett módon azonban szívesen vállalnak munkatársaink is szakvezetést. Várunk mindenkit, jöjjenek minél többen!

Vidra Tamás, tájegységvezető

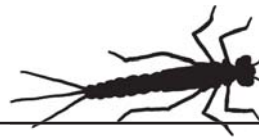
Mocsár a Hajta mentén

Természetvédelmi őrünk által vezetett programjaink:

- **Hajta-túra** (szakvezetési túra, 8,2 km, Farnos – Tápiószentmárton)
- **Szakvezetés a Kékbegy tanösvényen**
- **Élet a víz partján félnapos program** (Vízparti élet Háza, szakvezetés és madárgyűrzési bemutató a Kékbegy tanösvényen)

Bejelentkezés: Vidra Tamás, tapio@dinpi.hu

Április

Április 1. vasárnap, 10:00–14:00, Ócsa

Húsvéti készülődés – Kalács az ünnepi asztalon

Szmeló Judit népi iparművésszel mézeskalácsot díszítünk, gazdasszonyainkkal tojást berzselünk és megterítjük együtt az ünnepi asztalt. Helyszín: Ócsai Tájház ☀ 1500 és 800 Ft/fő

☛ Kormos Rebeka, +36 30 494 3368, ocsaitajhaz@dinpi.hu

Április 7. szombat, 10:00–13:00, Esztergom

Bunkertúra

Az esztergomi lőtér nemcsak természeti értékek kincsesbányája, de katonai emlékeket is bőséggel megőrzött a világháborúk idejéből. Előzetes bejelentkezés szükséges! ☀ 1500 és 750 Ft/fő

☛ dr. Jankainé Németh Szilvia, +36 30 663 4614, nemetsz@dinpi.hu

Április 7. szombat, 10:30–14:30, Pilisszentiván

Az Iváni-hegy ördöge

Túránk a Pilisszentiván fölötti Borbás-gerincre, a terület igazi szentélyébe vezet. Hogy ki is „Szentiván ördöge”? Túránk során erre is fény derül. Előzetes bejelentkezés szükséges!

☀ 1500 és 750 Ft/fő

☛ Becsei Katalin, +36 30 511 1802, pilisilen@dinpi.hu

Április 13. péntek, 17:30–22:00, Királyrét

Csillagséták nemzeti parkjainkban: A hiúz nyomában – földön és az égen

Szürkületkor rövid esti túrát teszünk a Hiúz Ház környékén, sötétedés után pedig szakvezetővel kémleljük a csillagos eget. Előzetes bejelentkezés szükséges!

☀ 2200 és 1200 Ft/fő

☛ Takáts Margit, +36 27 585 625, kiralyret@dinpi.hu

Április 14. szombat, 9:00–12:00, Dinnyés

Gólyaköszöntő és tavaszi madárgyűrés a Madárdal tanösvényen

Mostanra már megjönnek az első gólyák, fészkelnek a kanalasgémek és a természetvédelem címermadarai, a nagyköcsagok is. Előzetes bejelentkezés szükséges!

☀ 1500 és 750 Ft/fő

☛ Fenyvesi László, +36 30 663 4630, fenyvesil@dinpi.hu

Április 21. szombat, 9:30–13:30, Agostyán

Szent György-napi séta a majorságban

Jószágsimogató, ismerkedés az agostyáni ökofalu háziállataival.

☀ 1500 és 750 Ft/fő ☛ Czumpf Attila, +36 30 663 4651

Április 21. szombat, 9:00–13:00, Nagykáta

Föld Napja – Túra az egreskátai Sós-tavakhoz

Madárles a Nagykáta közelében elterülő mocsarak és szikes tavak területén, ahol sok más mellett récéket, ludakat, gémekeket és partimadarakat figyelhetünk meg. Előzetes bejelentkezés szükséges!

☀ 1500 és 750 Ft/fő

☛ Vidra Tamás, +36 30 663 4650, tapio@dinpi.hu

Április 22. vasárnap, 10:00–17:00, Budapest II.

Föld Napja a Pál-völgyi kőfejtőben

A gyerekeket egész napos természetismereti vetélkedő várja. Emellett lesz még: vásár, „zöld” civil szervezetek bemutatkozása, állatbemutató, meseelőadás, gyerekkoncert, kézműves foglalkozások, valamint kedvezményes barlangtúrák egész nap.

☀ A részvétel ingyenes!

☛ Kovács Zsuzsanna, +36 30 373 0957, kovacszs@dinpi.hu

Április 28. szombat, 19:00–22:00, Dinnyés

A kékbegyek esti dala a Madárdal tanösvényen

A tanösvény mentén olyan helyekre is eljutunk, ahol csak a madár jár. Reményeink szerint több kékbegyevírt is megtalálunk. Előzetes bejelentkezés szükséges!

☀ 2200 és 1200 Ft/fő

☛ Fenyvesi László, +36 30 663 4630, fenyvesil@dinpi.hu

Április 28., szombat 11:00–13:00, Királyrét

Kik laknak a pataokban?

Nemzeti parkunk új, mobil vízvizsgáló laborját, a Dunavirág Vízügyi Laboratóriumát ez alkalommal saját házuk táján vetjük be. Gumi-csizma erősen ajánlott! Előzetes bejelentkezés szükséges!

☀ 1500 és 750 Ft/fő ☛ Sevcsik András, +36 30 238 0063, +36 27 585 625, hiuzhaz@dinpi.hu

Április 28. szombat, 10:30–14:30, Pilisszentiván

Ahol fenn a len

Túránk a Pilisszentiván fölötti Borbás-gerincre vezet, ahol már virágzik a terület ékköve, a pilisi len. Előzetes bejelentkezés szükséges!

☀ 1500 és 750 Ft/fő

☛ Becsei Katalin, +36 30 511 1802, pilisilen@dinpi.hu

Április 29. vasárnap, 10:00–14:00, Ócsa

Tájházak Napja – Síppal, dobbal, nádihegedűvel

Hangszerkészítés, népi játszódudvar és népi játékos foglalkozások várják a családokat. ☀ A részvétel ingyenes!

☛ Kormos Rebeka, +36 30 494 3368, ocsaitajhaz@dinpi.hu

Május

Május 5. szombat, 10:30–14:30, Pilisszentiván

Madarak és Fák napja – Madarat tolláról, odút madaráról

A fokozottan védett Szénások területét járva figyeljük meg, hogy kik használják a kihelyezett fészekodúkat, valamint hogy milyen növényfajoknak ad otthont ez a terület. Előzetes bejelentkezés szükséges! ☀ 1500 és 750 Ft/fő 📍 Becsei Katalin, +36 30 511 1802, pilisilen@dinpi.hu

Május 5. szombat 11:00–12:30, 14:00–15:30, Budapest XI.

Haragos Józsi és famíliája – A Sas-hegy hullői

Vajon honnan kapta nevét a hegy egyik ritkasága, a fokozottan védett haragos sikló? Milyen kígyófajok fordulnak elő a hegyen? A válaszokra fény derül a tematikus túra során. ☀ 1100, 850 és 700 Ft/fő 📍 Csóka Szilvia, +36 30 682 2627, sashegy@dinpi.hu

Május 12. szombat, 10:00–15:00, Nagykovácsi

Ahol fenn a len (hosszú túra)

Festői szépségű erdei utunk Nagykovácsiból Pilisszentivánra vezet. Láthatjuk az István király-szegfűt, valamint a csak itt élő pilisi lent. Előzetes bejelentkezés szükséges! ☀ 2200 és 1200 Ft/fő 📍 Becsei Katalin, +36 30 511 1802, pilisilen@dinpi.hu

Május 12. szombat, 10:00–17:00, Budapest XII.

Madarak és Fák Napja a Jókai-kertben

Családi napunkon egész nap játékos vetélkedő, kézműves foglalkozások és természetismereti programok várnak kicsit és nagyot egyaránt a svábhegyi Jókai-kertben. ☀ A részvétel ingyenes! 📍 Apostol Nikolett, +36 30 531 9363, apostoln@dinpi.hu

Május 12. szombat, 19:00–22:00, Dinnyés

Madárhangtanulás az alkonyatban

Vajon melyik tücsök ciripel a nádban, milyen malac visít az a mocsárban, és hallunk-e „ollálalá” hangot? Előzetes bejelentkezés szükséges! ☀ 2200 és 1200 Ft/fő 📍 Fenyvesi László, +36 30 663 4630, fenyvesil@dinpi.hu

Május 12. szombat, 9:00–13:00, Csákvár

Orchideák lencsevégén

Séta a Haraszt-hegyi tanösvényen, ahol gyönyörködhetünk a bíboros kosborokban, a nagyzezerjőfűvekben, s közben meghatározzuk az utunkba kerülő madarokat. Amatőr és profi fotósoknak egyaránt ajánljuk. ☀ 1500 és 750 Ft/fő 📍 Klébert Antal, +36 70 330 3854, kleberta@dinpi.hu

Május 19. szombat, 9:00–13:00, Ócsa

Lepkék, orchideák – Túra a lápréten

Halász Antal, természetvédelmi őr vezetésével felfedezzük az ócsai láprétek élővilágát. Ekkor virítanak az orchideák és a szibériai nőszirm is. Előzetes bejelentkezés szükséges! ☀ 1500 és 750 Ft/fő 📍 Kormos Rebeka, +36 30 494 3368, ocsaitajhaz@dinpi.hu

Május 19. szombat, 17:30–20:00, Pilisszentiván

A pilisi len nyomában – Naplemente az Iváni-hegyen

A dolomitlankák rejtékében nő az István király-szegfű, valamint a Szénások Európa Diplomás Terület unikális növénye, a pilisi len. Előzetes bejelentkezés szükséges! ☀ 1500 és 750 Ft/fő 📍 Becsei Katalin, +36 30 511 1802, pilisilen@dinpi.hu

Május 19. szombat, 20:00–23:00, Dinnyés

Esti hangok a kócsagok birodalmában

A túra során időről időre hallgatózunk és mindenféle különleges hangokat határozunk. Előzetes bejelentkezés szükséges! ☀ 2200 és 1200 Ft/fő 📍 Fenyvesi László, +36 30 663 4630, fenyvesil@dinpi.hu

Május 26. szombat, 18:00–21:00, Naszály

Fülemülék éjszakája

A madárgyűrűzési bemutatón az érdeklődők különböző madarakkal találkozhatnak testközelből, túránkon pedig belefeledkezhetnek az éjszakai állathangok világába. ☀ 2200 és 1200 Ft/fő 📍 Bátky Gellért, +36 30 583 8636, batkyg@dinpi.hu

Június 2., szombat 11:00–15:00, Királyrét

Próbáld ki te is a Dunavirág Vívizust!

Nemzeti parkunk új, mobil vízvizsgáló laborját próbálhatják ki azok a családok, akik a hétvégéjük egy részét egy börszönyi patakkutatással töltenék. Gumicsizma erősen ajánlott! Előzetes bejelentkezés szükséges! ☀ 750 Ft/fő 📍 Sevcsik András, +36 30 238 0063, +36 27 585 625, hiuzhaz@dinpi.hu

☀ Részvételi díj (sorrendben: teljes árú, kedvezményes, csoportos/családi részvételi díjak) 📍 Kapcsolat, bejelentkezés

További információ:
www.dunaipoly.hu

A programok változtatásának jogát fenntartjuk.

DUNAVIRÁG VÍZIBUSZ

– ismerd meg a vizek élővilágát!

Vízparthoz közeli bemutatóhelyeinken (Királyréten és Pilis-szentivánon) óvodás és iskolás csoportok régóta kedvelt programja a vízvizsgálat. A gyerekek a közeli tóban/patakban halászgatva apró élőlényeket keresnek a vízben, majd nagyító és határozó segítségével igyekeznek megállapítani, hogy mit is találtak. Az a világ, amely ilyenkor feltárul előttük, szinte teljesen ismeretlen számukra, s nagy élmény mind a vízi „vadászat”, mind a furcsa, sose látott élőlényekkel való ismerkedés. Régi álmunk volt, hogy ezt a programot valahogy eljuttassuk a gyerekek lakóhelyéhez és megadjuk nekik azt a tapasztalatot, hogy ezek a „csodálányok” nemcsak a védett területeken, hanem az ő településük melletti horgásztóban/kis patakban is ugyanúgy megtalálhatók. Álmunkat végül is egy német pályázat segítségével sikerült megvalósítanunk. Az elmúlt év egyik legizgalmasabb feladata volt, hogy nemzetközi minta alapján – Magyarországon elsőként – létrehozzunk egy mozgó laboratóriumot, mely lehetővé teszi, hogy élményalapú vízvizsgálati programunkkal bármely helyszínre kitelepülhessünk.

A Vízibusz születése

Ahhoz azonban, hogy idáig eljussunk, sok víznek kellett lefolynia a Dunán...

Az ötletgazda, dr. Kézdy Pál, a DINPI szakmai igazgató-helyettesének iránymutatásai alapján alakultak ki az első tervek egy terepi kisbuszról, melybe beépítve megtalálható az összes kellék, ami a vizsgálatokhoz szükséges. A pályázat költségkeretén belül először is egy alkalmas (négykerék-meghajtású) kisbuszt kellett találnunk, ami nehezebb feladatnak bizonyult, mint elsőre gondoltuk. Magyarországon nem is lertünk alkalmas járműre, s csak hosszas nyomozás után, Németország keleti részéből sikerült egy céljainknak teljesen megfelelő furgonhoz hozzájutnunk. A buszunkat azonban nem sokáig csodálhattuk, hamarosan Mosonmagyaróvárra költözött néhány hónapra, hogy profi kezek kívül-belül teljesen átváltoztassák. 2017 májusában aztán kigördült büszkeségünk: a Dunavirág Vízibusz.

A Dunavirág Vízibusz első szereplésén, Ipolyvecén

Felszerelésünk része 20 szék, 5 asztal, mikroszkópok, nagyítók, akváriumok, digitális kamera a vízi lények nagyításához és egy óriási monitor, amin megcsodálhatjuk őket. Nem hiányoznak a hálók, szűrők, edények sem a gyűjtögetéshez, de a gumicsizmák sem a felkészületleneknek. Helyet kapott számos meglepetés is: egy 3 méteres vizakirakó, egy nagyon látványos táplálékláncos játék, sőt, hatféle vízi ízeltlábú példáján keresztül a gyerekek megtanulhatják a különböző egyedfejlődési típusokat is.

Akik pedig a folyóvíz dinamikájára kíváncsiak, azok – aktív közreműködésükkel – a folyószimulátorunk révén tanulmányozhatják a folyók építő-romboló munkáját, a szigetképződéseket vagy a folyószabályozás hatásait. A nagyobbak a víz biológiai kutatását kiegészíthetik kémiai mérésekkel is, és megvizsgálhatják a különböző szennyezőanyagok jelenlétét a nitrogénformáktól kezdve a foszfátig.

A Dunavirág Vízübusz elektromos berendezéseinek energiaigényét a jármű tetejére telepített napelemekkel biztosítjuk. Így gyakorlatban mutatjuk be a megújuló energiaforrások felhasználásának egyik lehetőségét, ami azért is látványos, mert egy hatalmas monitort, kamerát és lámpákat is működtetünk velük.

Első tapasztalatok

A Dunavirág Vízübusz első hivatalos szereplésére ragyogó májusi napsütésben, Ipolyvecén került sor. 250 Ipoly-völgyi óvodás és iskolás ismerkedhetett a Derék-patak állatvilágával, olyannyira testközelben, hogy a bátrabbak még pióciát is „sétáltathattak” a karjukon.

Persze nem titkolt vágyunk volt, hogy újdonsült eszközünk eljusson a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság összes tájegységébe már az első próbaévünkben. A helyi természetvédelmi örök rengeteget segítettek a programok szervezésében és gördülékeny lebonyolításában.

2017-ben 17 különböző vizes élőhelyen 636 gyerekekkel és felnőttel végezhattünk vízbiológiai vizsgálatokat, és számtalan vízi lényt határoztunk és csodáltunk meg közösen.

A több mint hatszáz résztvevő között voltak óvodások, általános iskolások, középiskolások, felnőttek, de fogyatékkal élők is. Hatalmas élmény volt látni, hogy mindnyájunkat összeköt a víz szeretete és a természetes kíváncsiság, amellyel rácsodálkozunk egy tegzes- vagy kérészlárvára. A legfontosabb

azonban, hogy egy-egy foglalkozás után már a programon résztvevők maguk ismerték fel az összefüggéseket bizonyos állatcsoportok jelenléte vagy hiánya és a környezet állapota között. Így a gyerekek önmaguk tehetik fel a kérdéseket és kereshetik meg a válaszokat a saját otthonuk közelében kialakuló ökológiai problémákra. Ennek hála, talán joggal remélhetjük, hogy a kis vízbiológus egyszer valóban kutatóvá válik, vagy ha nem is azzá, de minimum egy erős természetvédelmi vénával rendelkező lokálpatriótává...

Sevcsik András és Tarjányi Nikolett, Hiúz Ház

A Dunavirág Vízübusz egy mozgó vízbiológiai labor. A gyerekekkel együtt keressük fel a lakóhelyük közelében található vizes élőhelyeket, ahol aztán apró vízi élőlények után kutatunk.

A kétórás program alatt a gyerekek kisebb csoportokba tömörülve igyekeznek – az általunk vitt eszközökkel – szemmel látható vízi lényeket fogni, majd ezeket az autó oldalán található határozó segítségével nagyobb csoportokban azonosítani. Minthogy a vízi gerinctelenek legtöbbször nagyon határozottan reagál a környezeti hatásokra és változásokra, viszonylag pontos következtetéseket vonhatunk le a fogási eredményekből az élőhely állapotára.

További információért és a bejelentkezéshez kérjük, keressék fel honlapunkat:

dunaviragvizibusz.hu

AMIKOR KIVIRÁGZIK A DUNA

A természetvédelmi oltalom alatt álló dunavirág (*Ephoron virgo*) kérészfaj több évtizednyi szünet után a közelmúltban ismét „virágba borította” a Duna egyes szakaszait, így augusztusi milliós rajzásukat már számos partszakaszon megfigyelhetjük. Valószínűleg a folyó vízminőségének javulása miatt tértek vissza a kérészek, ezért már nem csak a Rábán, a Felső-Tiszán és egyéb mellékfolyókban, hanem a Dunán is újra megcsodálhatjuk ezt a jelenséget. Az augusztusi rajzás kezdetén a lárvabőrrel a vízfelszínen bújják elő a néhány centiméteres szárnyas rovar. A dunavirág sötétedés után kezdi meg repülését, s ezzel együtt párzását is. A megtermékenyített nőstények ezután rajokba állnak és megkezdik gyors, néhány kilométeres, úgynevezett kompenzációs repülésüket a folyásiránnyal szemben. A kérészek egy idő után végelgyengülésben a vízbe hullanak, lerakják tojás-csomóikat és elpusztulnak, miközben a hímek vízfelszín fölötti, rövid élete is véget ér. A nőstények kompenzációs repülésükkkel ellensúlyozzák a vízbe kerülő peték elsodródását, s így elérik, hogy petecsomóik megközelítőleg azon a helyen érjék el a mederaljazatot, ahol a szülők korábban sikeresen kifejlődtek.

Varázslatos élmény átélni a dunavirágok esti tömegrajzását: csillagok alatt, térdig vízben állva hagyni, hogy ellepjen és teljesen betérítsen minket a sűrű rovarfelhő. Ha később lehunyjuk szemünket, a dunavirágok selyemfonallal írt, bámulatos röpképe még sokáig elkísér minket.

A kérészek repülése azonban korántsem zavartalan. Ökológus és környezetoptikai szakértők egy csapata 2012 és 2017 között terepi vizsgálatokat végzett és kimutatta, hogy a sötétedés utáni tömegrajzást megzavarja a közvilágításból eredő fényszennyezés. A hagyományos ökológiai fényszennyezés (a közvilágítás vonzó hatása) és a közelmúltban felfedezett poláros fényszennyezés (az aszfalt és a vízfelszín optikai hasonlósága) ugyanis egymás hatását erősítve, ökológiai csapdaként hat viselkedésükre. A hidak lámpáinál kialakuló fénycsapdában a dunavirágok az aszfaltútig érő csóvákat alakítanak ki, végül pedig a számukra vizet utánzó aszfaltra petéznek és elpusztulnak. A kutatók a megoldást a hidak aljára szerelt speciális, védő fényzorompó beüzemelésében látják: ez a víz felett tartaná a kérészeket, ezáltal petéik a folyóvízbe süllyedhetnének.

MIT FOGOTT A SZŰRŐTÖK?

– vízvizsgálat Pilisszentivánon a Jági-tónál

A pilisszentiváni Pilisi Len Látogatóközpontból indul a Jági tanösvény, melynek egyik fontos állomása a Jági-tó. Vízszintje változó, a lehulló csapadék mennyiségétől függően néha árad, időnként pedig teljesen kiszárad.

Számunkra ez a tó egy kis paradicsom. Partját fűzfák, égeres és akácfák veszik körül, a vízhez közelebb pedig a gyékény az uralkodó növény. A madarakat a kis énekesek mellett egy-egy tőkés réce pár képviseli, akik olykor fiókákat is nevelnek itt. Rendszeresen jön halászni egy szürke gém is. A vízpart tövisein felszúrt szitakötők, méhek, darazsak arra utalnak, hogy jelen van a tövisszűrő gébics, aki így rak-tározza magának későbbre a táplálékot. Ha türelmesen leülünk a tó partjára, találkozhatunk mocsári teknőssel, vízisiklóval is. Hatalmas élmény megfigyelni, amikor egy-egy sikló fel s alá szeli a tavat. A parton, ha rezdül a bokor, érdemes körbenézni, sokszor természetes zöld gyíkok keresnek ideális napozóhelyet. Számos békafaj rakja le petéit a tóba, a tavaszi időszak hangos a békakuruttyolástól: erdei béka, barna varangy, zöld varangy, zöld levelibéka, piros hasú unka és tavi békafélék képviselői láthatók, hallhatók. Ha szerencsések vagyunk, pettyes götével is összefuthatunk.

A tóban nyüzsgő számos vízi gerinctelen állatot azonban csak nagy odafigyeléssel pillanthatjuk meg. *A Jági-tó apró lakói* című tematikus foglalkozás pont őket célozza meg. Jó időben műanyag szűrőkkel és tálakkal felszerelve indulunk a tóhoz a hozzánk érkező csoportok tagjaival. A szűrőkkel kifogott apró állatokat vízzel feltöltött műanyag tálakba helyezük. A néhány perces állatfogás után az összegyűjtött állatokat megvizsgáljuk kézi nagyítólüvegekben és akár sztereó mikroszkóppal is. Ez minden esetben hatalmas élmény kicsinek és nagynak egyaránt. Ilyenkor különleges világ tárul a szemünk elé: a rovarok hatalmas összetett szemei, a szitakötőlárvák zsákmányszerző álarca, a kérészlárvák folyamatosan mozgó kopolyúi, a hanyattúszó poloska különleges szűrő-szívó szájszerve és még megannyi érdekesség. Egyszerű határozólap segítségével meghatározhatjuk a fogott állatokat. Hogyan élnek, hogyan mozognak, hogyan lélegeznek, mivel táplálkoznak? Mindezt megtudhatják a látogatók a foglalkozás során.

A tálakban összegyűjtött, vízben élő állatcsoportokból a nagyobb gyerekek – segítségünkkel – kiszámíthatják a víz tisztaságát. A még nagyobbak kémiai mérésekkel is alátámaszthatják a kapott értékeket.

Természetesen a foglalkozás során minden mást is megfigyelünk, megvizsgálunk, ami a szemünk elé vagy a kezünk közé kerül, legyen szó apró ebihalakról, testes békákról vagy éppen egy kecses vízisiklóról.

Szeretettel várunk minden érdeklődőt egy kis „halászatra” vagy más programjainkra!

*Karlné Menráth Réka
és Becsei Katalin,
környezeti nevelők*

Pilisi Len Látogatóközpont

Pilisszentiván, Bányász utca 17.

E-mail: pilisilen@dinpi.hu

Tel.: +36 30 477 6720 (Karlné Menráth Réka),
+36 30 511 1802 (Becsei Katalin)

A képeken gerinctelen vízi állatokat láthatsz. A határozó segítségével állapítsd meg, és írd a rajz mellé, hogy melyik állatcsoportba tartozik a rajzon látható állat!

- a
- b
- c
- d
- e

A Független élővilága

A fényképek és a hozzá tartozó leírások összekeveredtek. Meg tudod mondani, hogy melyik képhez melyik leírás tartozik? Írd oda a fajok neveit is! (Segítségként elárulom, hogy mindegyik faj neve szerepel a „Mit fogott a szűrők” című cikkünkben).

Ha megvan a megoldás, küldd el e-mailben, neved és címed pontos feltüntetésével! A helyes megfejtők között három DINPI-s ajándécsomagot sorsolunk ki.

E-mail címünk: lichterk@dinpi.hu
Beküldési határidő: **2018. június 15.**

Előző számunk rejtvényének helyes megfejtése: Denevérszárny:
1: alkar, 2: hüvelykujj, 3: középső ujjak, 4: kisujj, 5: láb.
Mészkö: Bükk, Budai-hegység, Pilis, Gerecse, Aggteleki-karszt.

Páncélos teste sötét színű, apró sárga pöttyökkel van tarkítva. Szívesen sűtkérezik a vízből kiemelkedő fatörzseken. Lágyhájú tojásait homokos talajon rakja le.

A.

Nagy testű, barna színű kétéltű, aki lomha mozgásával táplálékát a szárazföldön keresi, de utódai a vízben fejlődnek.

B.

Gyors, fordulékony röptével kapja el főleg rovarokból álló zsákmányát, melyet gyakran szűr fel tövisekre, így raktározza el ínségesebb időkre.

C.

Nagytermetű gázlómadár. Legtöbbször a tavak partján lehet megpillantani, amint mozdulatlanul állva, türelmesen les zsákmányára, akire aztán hegyes csőrével csap le hirtelen.

D.

Kígyózó mozgással ügyesen közlekedik mind szárazon, mind vizen. Mivel mérgefoga nincs, a halakból és békákból álló táplálékát elevenen fogyasztja el.

E.

Ez a kistermetű béka veszély esetén feltűnő, piros-fekete mintázatú hasát mutogatja a támadóknak, így figyelmezteti őket, hogy mérgező mirigyváladéka miatt nem érdemes őt elfogyasztani.

F.

1.

4.

2.

5.

3.

6.

EMLÉKÉRMET KAPOTT KISS PÉTER KOLLÉGÁNK

A „*Katonai Emlékpark Pákozd – Nemzeti Emlékhely kialakításában és fejlesztése érdekében végzett kimagasló munka elismeréseként és köszöneteként*” emlékérmét kapott **Kiss Péter** kollégánk, a Vértesi-Mezőföldi Természetvédelmi Tájégség természetvédelmi őrkerület vezetője.

Az elismerést Vargha Tamás HM-államtitkár adta át március 11-én, a Pákozdon tartott ünnepségen. Mint az a kíséző oklevélből kiderült, Péter csendes tanácsaival, „tapintatos munkájával mára a természetvédelem harcos képviselőivé formálta a Katonai Emlékpark dolgozóit! Ezt hívják baráti egymásra hatásnak.” A magunk részéről inkább hatékony természetvédelmi szemléletformálásnak neveznénk ezt a teljesítményt, melyhez szívből gratulálunk, és kollégánk munkájához további sok sikert kívánunk!

PARÁZS DIADALA

A drótszőrű magyar vizsla egy védett magyar vadászkutyafajta. Tenyésztése az 1930-as években kezdődött, ekkor ugyanis a vadászok szükségét érezték egy olyan kutyafajta létrehozásának, amely a rövidszőrű magyar vizsla tulajdonságaival rendelkezik, ám annál „időjárásállóbb”.

Csővárberki Tipli, hívónevén Parázs, a drótszőrű magyar vizsla kan a nemzeti kutyafajták fenntartási programjának keretében 2016 februárjában került a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóságához. Az eltelt két évben szeleburdi kiskutyából jó kiállítású felnőtt kutya lett. Munkavizsgálója letétele után, úgy gondoltuk, szerepeltetjük egy kiállításon is, hogy küllemében is megmérettessen.

Erre kiváló alkalom volt a 2018-as FeHoVa (Fegyver, Horgászat, Vadászat Nemzetközi Kiállítás) keretében megrendezett Winter Dog Show nemzetközi kutyakiállítás. Az egyedi kutyabírálaton Parázs nyílt osztályban indult és legnagyobb meglepetésünkre első helyezést ért el a kanok között. Megszerezte a CAC (Országos győztes) és a CACIB (Nemzetközi győztes) címet. Örömnél csak a csodálkozásunk volt nagyobb, amikor szóltak, hogy vissza kell menni a bírói körbe, ahol elnyerte a BOB (Hungária Fajtagyőztes) címet is, és ezzel részt vehetett a Best in Show-ban, a győztes kutyák versenyén. Délután a legszebbek magyar kutyafajták versenyén, harmadik helyezést sikerült elérnie, amivel várakozáson felül szerepelt.

Ez azonban nem csak a kutya érdeme. Kell hozzá megfelelő szaktudású tenyésztő, jó genetika, egészséges táplálás, sok testmozgás és ügyes felvezető, hiszen aki egy kicsit is járatos a kutyakiállítások világában, az tudja, hogy a jó felvezetés fél siker. Délelőtt Soóky Takács Eszter vezette fel Parázst, délután pedig tenyésztője, Noveczki Katalin. Mindkettőjüknek ezúton is köszönjük, hogy hozzájárultak Parázs sikeres szerepléséhez.

Kagyerják Pál, őrkerület-vezető

10 ÉVES AZ AKADÁLY- MENTES ÉGBOLT KEZDEMÉNYEZÉS

Ma a magyarországi madárvilágot fenyegető legnagyobb veszély az áramütés a szabad vezetékek mentén, illetve a halálos kimenetelű ütközés. Ennek becslések szerint akár 30-100 ezer madár is áldozatul eshet évente. A probléma felszámolására 2008. február 26-án a természetvédelemért felelős tárca, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, valamint az érintett áramszolgáltató társaságok aláírták az **Akadálymentes Égbolt megállapodást**, melyhez később több szakmai szervezet és cég is csatlakozott.

Az önkéntes megállapodás aláírásának tizedik évfordulója alkalmából az érintettek 2018. február 26-án Ócsán sajtónyilvános rendezvényen foglalták össze a közös munkával elért sikereket. Ebből az alkalomból a DINPI és az ELMŰ munkatársai – Dr. Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes és dr. Fazekas Sándor földművelési miniszter közreműködésével – Dabas-Gyónon elvégezték egy veszélyesen megrongálódott gólyafészek biztonságos cseréjét. Ezután tartották meg Ócsán a sajtótájékoztatót, ahol a megállapodás valamennyi aláírója kölcsönösen biztosította egymást a jövőbeli együttműködésről. Mint kiderült, az elmúlt 10 évben összesen 3446 km hosszú vezetékszakszon történt meg az oszlopfejek szigetelése (áramütés elleni védelme), 120 km hosszú légkábelcseréltek földkábelre és 2724 láthatóságnövelő eszközt helyeztek ki az ütközéses balesetek csökkentése érdekében.

Hiúz Ház - Erdei Iskola és Látogatóközpont Királyréten

Minősített erdei iskolánkban iskolai és óvodai csoportoknak szállással egybekötött változatos programokat biztosítunk. A helyszínen interaktív kiállítás és tanösvény is várja az érdeklődőket.

Látogatható: H-Sze csak csoportoknak, bejelentkezéssel.
Cs-P 9:00-15:00, Szo-V és munkaszüneti napokon 9:30-17:00.

Cím: 2624 Szokolya, Királyrét

Megközelítés: Kismarosról Erdei vasúttal vagy Volánbusszal

Információ: erdei iskola: Takáts Margit, 06 27 585 625;
látogatóközpont: Sevcsik András, 06 30 238 0063

E-mail: kiralyret@dinpi.hu vagy hiuzhaz@dinpi.hu

www.dunaiopoly.hu

Pilisi Len Látogatóközpont

Kiállítás mutatja be a Szénás-hegycsoport természeti értékeit. A Nagy-Szénás és a Sisakvirág tanösvény bejárásához szakvezetés, a Jági tanösvény bejárásához természetvizsgáló hátizsák igényelhető.

Látogatható: előzetes bejelentkezés alapján egész évben.

Cím: 2084 Pilisszentiván, Bányász u. 17.

Megközelítés: Budapest Árpád hídtól távolsági busszal a pilisszentiváni polgármesteri hivatalig, onnan 3 perc gyalog.

Telefon: Becsei Katalin, 06 30 5111 802

E-mail: pilisilen@dinpi.hu

www.dunaiopoly.hu

Kökörccsin Ház

Természetismereti programokat kínálunk iskolai csoportok, egyesületek, turistacsoportok számára.

Látogatható: előzetes bejelentkezés alapján egész évben.

Cím: 2509 Esztergom Strázsa-hegy

Megközelítés: a 117. számú főút és az úgynevezett „Suzuki” út kereszteződésében.

Telefon: Dr. Jankainé Németh Szilvia, 06 30 663 4614
vagy 06 33 435 015, **E-mail:** nemethsz@dinpi.hu

www.dunaiopoly.hu

Alcsúti Arborétum

Látogatható: mindennap, 10–18 óráig. Viharos időben az arborétum zárva tart.

Telefon: 06 22 353 219

www.dunaiopoly.hu

Sas-hegyi Látogatóközpont

Látogatható: március 1.-november 4.
Keddtől vasárnapig és munkaszüneti napokon 10-18 óráig.

Terepi vezetés: keddtől péntekig igény szerint, szombat-vasárnap 11-17 óráig óránként.

Cím: Bp. XI. ker., Tájék u. 26.

Telefon: Csóka Szilvia,
06 30 682 2627

E-mail: sashegy@dinpi.hu

www.dunaiopoly.hu

Pál-völgyi-barlang

Látogatható: egész évben, hétfő kivételével minden nap 10-16 óráig.

Cím: Bp. II. ker., Szépvölgyi út 162.

Telefon: 06 1 325 9505

E-mail: palvolgy@dinpi.hu

Szeplő-hegyi-barlang

Látogatható: egész évben, kedd kivételével minden nap 10-16 óráig.

Cím: Bp. II. ker., Pusztaszeri út 35.

Telefon: 06 1 325 6001

E-mail: szemlohegy@dinpi.hu

www.dunaiopoly.hu

Ócsai Tájháza és Turján Ház

Látogatható: február 1.-november 25.
Sze-P 9-16 óráig, hétfőn és ünnepeken 10-17 óráig.

Kedden csak előre bejelentkezett csoportokat fogadunk, hétfő szünnap.
Cím: Ócsa, Dr. Békési P. A. u. 4-6.

Telefon: Kormos Rebeka,
06 30 4943 368

E-mail: ocsaitajhaz@dinpi.hu

www.dunaiopoly.hu

